

Egyedül kuglizni? (Bowling alone?)

vitaanyag a budapesti Európai Civil

A híres szerző Robert D. Putmann fenti című könyvében ír a társadalmi tőke amerikai leáldozásáról. Innen kölcsönöztük kérdés formájában, vajon ránk, európaiakra is az vár, hogy „egyedül kuglizzunk”? Vajon az elmagányosodó, individualista, közösségnélküliség és közéleti apátia a jövő kilátása az európai népek számára is? Azt, hogy hogyan születik meg „a jó polgár” azt az élethosszig tartó tanulás perspektívájaként szükséges keresni, és létrehozni. Ez a tanulás pedig a családban, az iskolai tanulmányok mind a három szintjén formálódik, a felsőoktatásban is, majd az ifjú felnőttkort követően a nem formális felnőttoktatásban egész életünk során.

A komplex témát nehéz összerakni, hiszen a szektorokkal külön külön foglalkozó programokat találunk. Így pld. az Európa Tanács Learning and living democracy szinte kizárólag a formális közoktatáson belül foglalkozott a kérdéssel. A 2009-ben az International Civic and Citizenship Education Study, amely 28 ország 5300 középiskolájának 140 ezer diákját kérdezte meg, továbbá több mint 60 ezer tanárt, nagy különbségeket állapított meg az állampolgári ismeretek terén. A legtöbb diák vállalja és támogatja a demokratikus értékeket, mint az egyenlő jogok, a nemek közötti egyenlőség, az etnikai és bevándorló csoportok egyenlő jogai, a polgárok szabad mozgása Európában, s sokan kifejezésre juttatták: büszkék, hogy országuk tagja az EU-nak. Mindazonáltal többségük nagyobb mértékben érdeklődött a hazai politikai és társadalmi kérdések iránt, mint az EU szintű témák iránt. A Bologna Deklaráció is aláhúzza, hogy a felsőoktatási irányításban a hallgatók részvétele igen nagy fontossággal bír.

Más neveléstudományi kutatások szerint nem annyira az a fontos, hogy mit tanulunk, hanem inkább az, hogyan tanulunk. Vagyis a demokratikus, részvételelvű iskola és tanulás „kormányzásnak” nagy jelentősége van az aktív, felelős, jó állampolgár kiformalódásában. A felsőoktatási, hallgatói részvétel kérdésével foglalkozó kutatás kérdőívét (A. Persson) az ESIB tagok kevesebb, mint fele küldte vissza 21 országból. A diák szervezetek nemzeti szintű részvétele nem olyan erős, mint az intézményi. A hallgatói önkormányzatok belső pozíció megosztása, a külső szereplőktől kapott támogatása, mind hatással vannak arra, hogy igen alacsony a részvétel a vezetőségük megválasztásában, egyes országokban ez 15% alatti, s

másutt is maximum 30%. Igen fontos a hallgatók tájékoztatása a jogaikról és kötelességeikről. Nagyon kevesen nyilatkoztak úgy, hogy szerintük nincs országos szintű nemzeti, jogi szabályozás a hallgatói részvétel mechanizmusáról. A többség véleménye szerint nincs szakpolitikai stratégia a témában, s erősen megoszlanak a vélemények a hallgatók tananyaggal és kurzusokkal kapcsolatos véleménynyilvánítási lehetőségét illetően is.

Az EU Bizottság az Európa Tanáccsal közösen 2000-től kezdődően együttműködést alakított ki az aktív állampolgár képzés terén (Lisszaboni stratégia) és azóta a Bizottság számos programot kezdeményezett a területen a fiatalok és felnőttek számára. A Citizen's Policy Unit Európa a polgárokét 2007-2013 közötti időszakra külön programot hirdetett meg. Ugyanakkor a Grundtvig felnőttoktatási programban is preferált terület lett az aktív állampolgár képzés terén való együttműködés.

Kérdés, hogy mindezek a kutatások és fejlesztési projektek ismertek-e eléggé a döntéshozók és maguk az állampolgárok körében?

Hogyan lehetne e vizsgálatok eredményeit gyakorlati cselekvésre váltani?

Az európai polgárok birtokában vannak-e az európai eszmények és értékek mibenlétének, amely az aktív állampolgárság alapjait képezi?

Vajon nem kellene e minden oktatás, képzés és tanulás szerves részévé váljon az aktív állampolgári készségek fejlesztése?

Elégséges-e a polgárok közösségi elkötelezettsége és tenni akarása ma ahhoz, hogy megvalósuljon a „polgárok Európája” - vagy ez csak egy illúzió?

Vajon nem Európa polgárai e azok, akik valójában maguk képesek elérni, hogy Európa kiutat találjon a jelenlegi válságból?

Magyar Népfőiskolai Társaság munkacsoportja

Melléklet: fogalmak, kulcsfontosságú honlapok, projektek, irodalmak